

## Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması Dersi Uygulama Öğretmenlerinin Seçim Süreci: Ölçütler, Sorunlar ve Öneriler\*

### Assigning the Practice Teachers for School Experience and Teaching Practice Courses: Criteria, Challenges and Suggestions

Özlem GÖKTAŞ\*\*, Süleyman Nihat ŞAD\*\*\*

**ÖZ:** Bu çalışmada, Eğitim Fakültesi'nde Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması derslerinde görev alacak uygulama öğretmenlerinin hangi ölçütlere göre seçildiğinin belirlenmesi, bu süreçte karşılaşılan sorunların tanımlanması ve seçim sürecinin daha nitelikli olması için önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, araştırma probleminin bir durum çalışması bağlamında incelenmesi uygun görülmüştür. Araştırmada incelenen durum 'Eğitim Fakültesi Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması derslerinin uygulama öğretmenlerinin seçim süreci'dir. Çalışma kapsamında uygulama öğretmenin seçiminde aktif rol oynayan mevcut üniversite koordinatörü ve üniversite koordinatör yardımcısı, 2005'ten bu yana bu uygulama öğretmenlerinin seçim sürecinde görev alan iki eski üniversite koordinatörü, mevcut İl Milli Eğitim Müdürlüğü koordinatörü ve uygulama öğretmenlerinin seçim sürecinde aktif rol alan 4 okul müdürü ve 7 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda uygulama öğretmenlerinin seçim sürecinde hangi ölçütlerin göz önünde bulundurulduğu (Öğrenci ve uygulama öğretim elemanının informal dönütleri, okul ve Üniversite koordinatörünün informal görüşleri vb.), bu süreçte hangi sorunlarla karşılaşıldığı (Seçimin okul yönetiminden bağımsız yapılması, öğretmenler arasında adaletsizlik algısının oluşması vb.) betimlenmiş ve katılımcıların seçim süreci ile ilgili önerilerine (Kurumlar arası [il, okul, bölümler ve üniversite koordinatörleri] iş birliği ve koordinasyon yapılması, öğretmen performansına dayalı seçim vb.) yer verilmiştir.

**Anahtar sözcükler:** okul deneyimi, öğretmenlik uygulaması, uygulama öğretmenleri, öğretmen adayları

**ABSTRACT:** This study aimed to investigate the criteria for assigning the practice teachers who are to supervise the senior prospective teachers during school experience and practice courses; the problems faced during the process; and suggestions for improving the assignment process. The study was designed as a case study. The case studied was specified as the 'assignment process of practice teachers for school experience and practice courses conducted at faculty of education'. Semi-structured interviews were conducted with one university coordinator and two assistant coordinators currently taking active part in the process, two former university coordinators successively served since 2005, current coordinator of provincial directorate general of national education, four school principals taking active role in the assignment process, and seven teachers. The results of the study revealed certain criteria used for assigning practice teachers [e.g. Informal feedback from students and faculty mentors, Informal views of school and university coordinators], the problems faced during the process [e.g. Making assignments disregarding the school administration, Creating a feeling of injustice among teachers], and suggestions by the participants about the assignment process [e.g. Cooperation and coordination between institutions (among province, school, department and university coordinators), assignment based on the practice teacher's performance].

**Keywords:** school experience, teaching practice, practice teachers, prospective teachers

## 1. GİRİŞ

Geleneksel anlamda öğretmen, bilginin tek kaynağı iken günümüzde bilgiye ulaşmada öğrencilere yol gösteren, onlara rehberlik eden kişi durumundadır. Bu durumda öğretmenlere eskisinden farklı roller düşmektedir. Nitelikli bireyleri yetiştirmek için öğretmenlerin de yeterliliklerinin üst seviyede olması gerekmektedir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının aldıkları eğitim oldukça önemlidir (Ermiş, Uygun ve İnel, 2010; Kavcar, 2002). Bu nedenle yaşamakta olduğumuz bilim ve teknoloji çağında; öğretim programlarında değişiklikler yapılarak kaliteli öğretmenler yetiştirilmesini zorunlu hale getirmektedir (Cansaran, İdil ve Kalkan, 2006; Kılınç ve Salman, 2007).

\* Bu çalışma, 15-16 Mayıs 2014 tarihlerinde gerçekleşen Öğretmen Eğitiminde Politikalar ve Sorunlar 4. Uluslararası Sempozyumu (ISPITE-2014)'nda bildiri olarak sunulmuştur.

\*\* Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Sümer Ortaokulu, Malatya-Türkiye, e-posta: [ozlemgoktas44@hotmail.com](mailto:ozlemgoktas44@hotmail.com)

\*\*\* Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya-Türkiye, e-posta: [nihat.sad@inonu.edu.tr](mailto:nihat.sad@inonu.edu.tr)

Eğitim fakültelerinin yeniden yapılanmasıyla birlikte fakülte – okul işbirliği zorunlu hale getirilmiş ve öğretmen adaylarının uygulama okullarında deneyim kazanmaları istenmiştir (Bilgin Aksu, 2004). Çünkü öğretmen adayları, becerilerini geliştirmek ve mesleğin inceliklerini kavrayabilmek için okul ortamında bulunmalıdırlar. Bu amaçla 1997-1998 eğitim-öğretim yılından itibaren öğretmen yetiştiren programlara Okul Deneyimi-I-II ve Öğretmenlik Uygulaması adıyla üç ders eklenmiştir. Bu derslerin de etkili yürütülebilmesi için “Fakülte-Okul İşbirliği” adıyla bilinen bir model geliştirilmiş ve uygulamaya konulmuştur (Saritaş, 2007; Sevim ve Ayas, 2002). 2006-2007 öğretim yılında eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme programları yeniden düzenlenerek okul deneyimi dersi tek dönemlik, pratik 4 teorik 1 saat olmak üzere 3 kredilik bir ders haline gelmiştir (Sezer, 2010). Öğretmenlik uygulaması dersi ise 2 teorik, 6 pratik olmak üzere toplam 5 kredilik bir ders olarak verilmeye devam etmiştir.

Öğretmen Adaylarının Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Öğretim Kurumlarında Yapacakları Öğretmenlik Uygulamasına İlişkin Yönergede (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 1998a) öğretmenlik uygulaması çalışmalarının amacı “öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine daha iyi hazırlanmalarını, öğrenimleri süresince kazandıkları genel kültür, özel alan eğitimi ve öğretmenlik mesleğiyle ilgili bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklarını gerçek bir eğitim-öğretim ortamı içinde kullanabilme yeterliliği kazanmalarını sağlamak” şeklinde tanımlanmıştır. Özelde okul deneyimi dersinin amacı “öğretmen adaylarına, okul örgütü ve yönetimi ile okullardaki günlük yaşamı tanıma, eğitim ortamlarını inceleme, ders dışı etkinliklere katılma deneyimli öğretmenleri görev başında gözleme, öğrencilerle bireysel ve küçük gruplar halinde çalışma ve kısa süreli öğretmenlik deneyimleri kazanma olanağı veren, onların öğretmenlik mesleğini doğru algılayıp benimsemelerini” sağlamak iken öğretmen uygulaması dersi “Öğretmen adaylarına, öğretmeni olacağı alanda ve öğretim düzeyinde, bizzat sınıf içinde öğretmenlik becerisi kazandıran ve belirli bir dersi ya da dersleri planlı bir şekilde öğretmesini sağlayan; uygulama etkinliklerinin tartışılıp değerlendirildiği bir ders” olarak tanımlanmıştır (MEB, 1998a). Özetle öğretmenlik uygulamasının amacı; öğretmen adaylarını okul iklimine alıştırmak, okuldaki yapılanmayı kavratmak, okuldaki birim ve unsurları tanıtmak ve öğretmenlik için gerekli olan bilgi ve beceriyi kazandırmaktır (Harmandar, Bayrakçeken, Kıncal, Büyükkasap ve Kızılkaya, 2000). Bu uygulamaların başarısı, uygulamadan sorumlu olan tarafların ortak bilgi paylaşımı, yakın bir işbirliği ve güçlü bir koordinasyon içinde bulunmalarına bağlıdır. Okul deneyimi uygulamaları gerek öğrenciler, gerek uygulama öğretmenleri ve gerekse uygulamadan sorumlu öğretim elemanları tarafından işbirliği içinde ve verimli bir şekilde yapılmalıdır (Cansaran, İdil ve Kalkan, 2006).

Bu süreçte şüphesiz en önemli görev ve sorumluluk öğretmen adaylarına uygulama okullarında rehberlik eden uygulama öğretmenlerine düşmektedir. Uygulama öğretmeni, “Uygulama okulunda görevli, öğretmenlik formasyonuna sahip, alanında deneyimli öğretmenler arasından seçilen, öğretmen adayına öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği davranışları kazanmasında rehberlik ve danışmanlık yapan sınıf veya ders öğretmeni” olarak tanımlanmıştır (MEB, 1998a). Ayrıca yönergede (MEB, 1998a), öğretmenlik uygulamasının aşağıdaki ilkeler doğrultusunda planlanacağı belirtilmiştir:

- a) Kurumlar arası iş birliği ve koordinasyon ilkesi: Öğretmenlik uygulamasına ilişkin esaslar Millî Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından ortaklaşa belirlenir.
- b) Okul ortamında uygulama ilkesi: Öğretmenlik uygulamaları, öğretmen adaylarının öğretmeni olacağı öğretim düzeyinde, alanlarına uygun gerçek etkileşim ortamında yürütülür.
- c) Aktif katılma ilkesi: Öğretmen adaylarının, öğretme-öğrenme ve iletişim süreçlerine etkili bir biçimde katılmaları esastır. Öğretmen adayları; uygulama hazırlığı, uygulama okulunda gözlem, uygulama öğretmenin görevlerine katılma, eğitim-öğretim/yönetim ve ders dışı etkinliklere katılma, uygulama çalışmalarını değerlendirme etkinliklerini gerçekleştirir.

- d) Uygulama sürecinin geniş zaman dilimine yayılması ilkesi: Öğretmenlik uygulaması programı; planlama, inceleme, araştırma, katılma, analiz etme, sentezleme, değerlendirme ve geliştirme gibi kapsamlı bir dizi süreçten oluşur.
- e) Ortak değerlendirme ilkesi: Uygulama etkinliklerini birlikte planlayıp yürüttükleri için öğretmen adayının öğretmenlik uygulamasındaki performansı, uygulama öğretim elemanı ve uygulama öğretmeni tarafından ayrı ayrı değerlendirilir.
- f) Kapsam ve çeşitlilik ilkesi: Öğretmenlik uygulaması, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği tüm görev ve sorumluluk alanlarını kapsayacak şekil ve çeşitlilikte planlanır ve yürütülür.
- g) Uygulama sürecinin ve personelinin sürekli geliştirilmesi ilkesi: Öğretmenlik uygulaması çalışmalarından elde edilen sonuçlara göre; öğretmenlik uygulaması süreci ve buna paralel olarak uygulamaya katılan personel yeterlilikleri sürekli geliştirilir.
- h) Uygulamanın yerinde ve denetimli yapılması ilkesi: Öğretmenlik uygulamasından beklenen faydanın sağlanabilmesi, ancak; öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması kapsamında yapacakları etkinlikleri, öğrencisi bulundukları fakültenin öğretim elemanlarının yakından izleme, rehberlik etme, yanlışlarını düzeltme, eksikliklerini tamamlama ve değerlendirme çabaları ile mümkündür. Bu nedenle öğretmenlik uygulaması, fakültenin bulunduğu il veya ilçelerdeki uygulama okulları ile ilgili kurumlarda yapılır.

Her ne kadar seçilen uygulama öğretmenlerinin aday öğretmenlere üst düzeyde rehberlik yapacak nitelikte olmaları beklense de, bazı çalışmalar uygulama öğretmenlerinin bu konudaki yetersizliklerini ortaya koymaktadır (Cansaran, İdil ve Kalkan, 2006; Ergün ve Özdaş, 1999; Kiraz ve Yıldırım, 2007; Şad, 2010; Turgut, Yılmaz ve Firüzan, 2008). Dolayısıyla uygulama öğretmenlerin seçimi çok daha önemli bir hale gelmektedir. İlgili yönergede (MEB, 1998a) öğretmenlik uygulamasının ilkeler doğrultusunda planlanıp yürütüleceği ifade edilse de uygulama öğretmenlerinin seçimine ilişkin süreçler ya da ölçütler konusunda sınırlı bilgi sunulmuştur. Bu süreçte öğretmen adaylarının ilk tecrübelerini edindiği uygulama okullarında onlara rehberlik eden uygulama öğretmenlerinin kimler olduğu ve bu süreçteki rolleri oldukça önemlidir. Bu çalışmada, Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 4. Sınıf öğrencilerinin Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması derslerinde görev alacak uygulama öğretmenlerinin hangi ölçütlere göre seçildiğinin belirlenmesi, bu süreçte karşılaşılan sorunların tanımlanması ve seçim sürecinin daha nitelikli olması için önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

## 2. YÖNTEM

Araştırmanın bir durum çalışması bağlamında desenlenmesi uygun görülmüştür. Nitel durum çalışmalarında bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılması amaç edinilir. “Bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 77). Bu çalışmada da durum olarak yaklaşık altı bin öğrencisi olan bir eğitim fakültesi ve bu fakültede öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersi uygulama öğretmenlerinin seçim sürecine odaklanılmıştır.

### 2.1. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları; amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu-zincir örnekleme tekniğiyle belirlenmiştir. Bu bağlamda uygulama öğretmenlerinin seçiminde aktif rol oynayan mevcut üniversite koordinatöründen başlanarak üniversite koordinatör yardımcısına, geçmişte (2005-2012) uygulama öğretmenlerinin seçim sürecinde görev alan iki üniversite koordinatörüne, mevcut İl Milli Eğitim Müdürlüğü koordinatörüne, uygulama öğretmenlerinin seçim sürecinde aktif rol alan 4 okul müdürüne ve bir ortaokuldan rastgele seçilen 7 öğretmene ulaşılarak görüşmeler yapılmıştır.

**Tablo 1: Katılımcıların Özellikleri**

| Katılımcılar | Görevi                            | Cinsiyet | Deneyim* |
|--------------|-----------------------------------|----------|----------|
| İK           | İl Koordinatörü                   | Erkek    | 9 yıl    |
| ÜK1          | Üniversite Koordinatörü           | Erkek    | 3 yıl    |
| ÜK2          | Üniversite Koordinatörü           | Erkek    | 3 yıl    |
| ÜK3          | Üniversite Koordinatörü           | Erkek    | 2 yıl    |
| ÜKY1         | Üniversite Koordinatör Yardımcısı | Kadın    | 1 yıl    |
| ÜKY2         | Üniversite Koordinatör Yardımcısı | Kadın    | 1 yıl    |
| OK1          | Okul Koordinatörü                 | Erkek    | 8 yıl    |
| OK2          | Okul Koordinatörü                 | Erkek    | 5 yıl    |
| OK3          | Okul Koordinatörü                 | Erkek    | 9 yıl    |
| OK4          | Okul Koordinatörü                 | Erkek    | 3 yıl    |
| Ö1           | Öğretmen                          | Kadın    | 15 yıl   |
| Ö2           | Öğretmen                          | Erkek    | 7 yıl    |
| Ö3           | Öğretmen                          | Erkek    | 4 yıl    |
| Ö4           | Öğretmen                          | Erkek    | 2 yıl    |
| Ö5           | Öğretmen                          | Kadın    | -        |
| Ö6           | Öğretmen                          | Erkek    | -        |
| Ö7           | Öğretmen                          | Erkek    | 6 yıl    |

\* Öğretmenlik uygulaması sürecindeki ilgili görevi yürüttüğü eğitim öğretim yılı sayısı

## 2.2. Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Ayrıca uygulama öğretmenlerin seçim sürecinde kullanılan yazışma metinleri ve resmi evraklar da doküman inceleme kapsamında veri zenginliğini ve inandırıcılığı artırmak amacıyla kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda temel olarak şu üç soruya yanıt aranmıştır:

1. Uygulama öğretmenlerinin seçiminde kullanılan ölçütler nelerdir?
2. Uygulama öğretmenlerinin seçimiyle ilgili seçim aşamasında ve sonrasında karşılaşılan sorunlar nelerdir?
3. Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması derslerinin daha nitelikli yürütülebilmesi için uygulama öğretmenlerinin seçimine ilişkin önerileriniz nelerdir?

## 2.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizi için kodlama anahtarı oluşturulmasında ve verilerin kodlanmasında NVivo10 nitel veri analizi programı kullanılmış ve araştırma sonucundaki nitel veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. “Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 224). Araştırma verileri iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlandıktan sonra ortaya çıkan kod ve tema listesi karşılaştırılarak ortak bir kod ve tema listesi oluşturulmuştur. Ardından belirlenen listeye uygun olarak bütün veriler her iki araştırmacı tarafından birlikte tekrar kodlanmıştır. Doğrudan alıntı olarak kullanılabileceği düşünülen cümleler belirlenmiş ve bulgular bölümünde yer verilmiştir.

Analizler ayrıca araştırılan konu hakkında deneyim ve bilgi sahibi olan üçüncü bir meslektaşın tutarlılık incelemesine tabi tutulmuş ve oluşturulan temaların içeriğe uygunluğu teyit ettirilmiştir. Ayrıca elde edilen sonuçlara ilişkin katılımcı teyidi alınarak araştırmanın iç geçerliliği (inandırıcılık) artırılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların kimliklerini gizli tutmak için görüşme sırasına göre öğretmenlere sırasıyla “Ö1”-“Ö7”, okul koordinatörlerine “OK1”-“OK4”, üniversite koordinatörlerine “ÜK1”-“ÜK3”, üniversite koordinatör yardımcılarını “ÜKY1”, “ÜKY2” ve il koordinatörü “İK” olarak kodlanmıştır.

### 3. BULGULAR

#### 3.1. Uygulama Öğretmenlerinin Seçiminde Kullanılan Ölçütler

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda uygulama öğretmenlerinin seçiminde kullanılan ölçütler Tablo 2’ de sunulmuştur.

**Tablo 2. Uygulama Öğretmenlerinin Seçim Sürecinde Kullanılan Ölçütler**

| Seçim Kriterleri                                                 | Katılımcılar                            | Ref. | Örnek ifadeler                                                                                                                                                                                                                         |
|------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Öğrenci ve uygulama öğretim elemanının informal dönütleri</b> | 7<br>(ÜK1, ÜKY1, ÜKY2, OK4, Ö1, Ö3, Ö4) | 14   | ÜK1: "Daha önce branş ve sınıfcılara ayrı seminer verdik, onlara öncelik verelim dedik ama katılım az oldu. Ama biz ona bakmıyoruz, tecrübelerimizde sıkıntı olmayanlara öncelik veriyoruz."                                           |
| <b>Okul ve Üniversite koordinatörünün informal görüşleri</b>     | 5<br>(ÜK1, ÜKY1, ÜKY2, OK4, ÜK3)        | 13   | ÜKY2: "Bazı okul müdürleri bazı öğretmenlerin stajyer istemediğini, [uygulamayı] zaman kaybı olarak gördüklerini söyledi, bir okul müdürü de bir öğretmenin psikolojik rahatsızlığı olduğunu söyledi onu değiştirmemizi rica etmişti." |
| <b>Okulun ulaşım kolaylığı</b>                                   | 4<br>(ÜK1, ÜKY2, OK2, OK3)              | 7    | OK3: "Okul kampüs içinde diye bizi çok tercih ediyorlar, öğrenciler de burayı istiyor."                                                                                                                                                |
| <b>Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı</b>                      | 3<br>(ÜK1, ÜKY1, OK1)                   | 7    | OK1: "Bize gelen öğretmen adaylarının sayısını öğretmen başına en fazla 7 öğrenci olacak şekilde öğretmenlere dağıtıyoruz."                                                                                                            |
| <b>Maddi gelirin ön plana çıkması</b>                            | 5<br>(ÜK1, ÜK3, OK2, Ö1, Ö4)            | 6    | ÜK3: "Öğrenci sayısının fazlalığı rahatsız etse bile işin maddi yönünden dolayı okullar öğrenci istiyordu."                                                                                                                            |
| <b>Daha önce görev yapmamış olma</b>                             | 2<br>(OK1, OK2)                         | 2    | OK1: "Okulumuzda genellikle her yıl aynı öğretmene öğrenci verilmiyor."                                                                                                                                                                |
| <b>Kıdem</b>                                                     | 2<br>(OK1, OK4)                         | 2    | OK4: "Bildğim kadarıyla kıdemli öğretmenlere stajyer öğretmenler veriliyor."                                                                                                                                                           |
| <b>Uygulama öğretmenliği sertifikasına sahip olma</b>            | 2<br>(ÜK3, Ö1)                          | 2    | Ö1: "Üniversitedeki seminere katıldım, sertifikam var. Bu yüzden bana öğrenci veriliyor."                                                                                                                                              |

Katılımcıların görüşlerine göre uygulama öğretmenlerinin seçiminde öncelikle “*Öğrenci ve uygulama öğretim elemanının informal dönütleri*” etkili olmaktadır. Bunu “*Okul ve Üniversite koordinatörünün informal görüşleri*” takip etmektedir. Katılımcılar geçmiş yıllardaki tecrübelerinden hareketle, öğrencilerden ve öğretim elemanlarından gelen dönütler doğrultusunda uygulama öğretmenlerini belirlediklerini ifade etmektedir. Benzer şekilde gerek okul koordinatörlerinin gerek üniversite koordinatörünün informal görüş ve önerileri seçim sürecinde dikkate alınmaktadır.

Uygulama öğretmeni seçimi sürecine öncelikle uygulama okullarının belirlenmesi ile başlanmaktadır. Bu nedenle “*Okulun ulaşım kolaylığı*” bu süreçte katılımcıların belirttiği bir kriter olarak ortaya çıkmaktadır. Okulların merkeziliği, öğretmen adaylarının rahatlıkla ulaşabileceği okullar olması önem taşımaktadır. Okullar belirlendikten sonra o okullardaki uygulama öğretmenlerinin belirlenme süreci başlamakta ve okullardan alınan öğretmen listelerine göre uygulama öğretmenleri belirlenmektedir. Örneğin A okulunda 4 Türkçe öğretmeni belirlendikten sonra bu okuldaki her öğretmene 6-7 öğretmen adayı verilecek şekilde bir dağıtım uygulanmakta ve işlem o okul için tamamlandığında diğer öğretmen adayları için sıradaki B okuluna geçilmektedir. Bu süreçte de “*Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı*” önemli

olmaktadır. Yani seçilen okuldaki uygulama öğretmeni sayısı buna bağlı olarak belirlenen öğretmen adayı sayısını da etkilemektedir.

Katılımcıların belirttiği bir diğer görüş uygulama öğretmenin seçiminde “*Maddi gelirin ön plana çıkması*”dır. Uygulama öğretmenleri belirli bir ek ders ücreti karşılığında öğretmen adaylarına rehberlik yapmakla yükümlüdür. Buna göre “Millî eğitim müdürlüğü uygulama koordinatörünün haftada 4 saati, uygulama okul müdürünün haftada 2 saati, Uygulama okulu koordinatörünün haftada 2 saati, ek ders görevi sayılır ve ek ders ücreti ödenir.” (MEB, 1998b). Dolayısıyla bu ücretten yararlanmak isteyen ya da yararlanması istenilen öğretmenlerin seçildiği düşüncesi katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

Katılımcılardan seçilme kriteri olarak “*Daha önce görev yapmamış olma*” yı dile getiren iki okul koordinatörü uygulama öğretmenlerinin belirlenirken önceki yıllarda öğretmen adaylarına rehberlik etmemiş olanların seçildiğini ifade etmiştir. Böylelikle daha önce görev almamış olan uygulama öğretmenlerinin seçilmesiyle öğretmenler arasında adaletli bir seçimin gözetildiği duygusu yerleştirilmeye çalışıldığı belirtilmiştir. Yine katılımcılardan iki okul koordinatörü uygulama öğretmenleri belirlenirken daha kıdemli öğretmenlerin öncelikli olduğunu belirtmiştir. Bu kişiler görüşlerini kendi okullarındaki kıdemli öğretmenlerin öğretmen adaylarına rehberlik ediyor olmasıyla açıklamışlardır.

Son kriter ise geçmiş yıllarda Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulamaları dersine bağlı olarak süreci öğretmenlere anlatmak amacıyla bir kez düzenlenen hizmet içi eğitimle Milli Eğitim Bakanlığına görev yapan ilk ve orta dereceli okullarda görevli öğretmenlere verilen “*Uygulama öğretmenliği sertifikası*” na sahip olmakla ilgilidir. Bu sertifikaya sahip bir öğretmen (Ö1) ve üniversite koordinatörlerinden biri (ÜK3) “Uygulama öğretmenliği sertifikasına sahip olma” nedeni ile öğretmenlerin belirlendiğini ifade etmiştir.

### 3.2.Uygulama Öğretmenlerinin Seçimiyle İlgili Seçim Aşamasında ve Sonrasında Karşılaşılan Sorunlar

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda uygulama öğretmenlerinin seçimiyle ilgili seçim aşamasında ve sonrasında karşılaşılan sorunlar Tablo 3’ te sunulmuştur.

**Tablo 3. Uygulama Öğretmenlerinin Seçim Sürecinde ve Sonrasında Yaşanan Sorunlar**

| Süreçte yaşanan sorunlar                             | Katılımcılar                           | Ref. | Örnek ifadeler                                                                                                                                                                                                                                                          |
|------------------------------------------------------|----------------------------------------|------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Seçimin okul yönetiminden bağımsız yapılması         | 8<br>(İK,ÜK1,ÜK3,ÜKY1,OK1,OK2,OK3,OK4) | 12   | İK:“Biz sadece üniversiteye okul listeleri gönderiyoruz. Okulların belirlenmesinde bunun dışında bir rol üstlenmiyoruz.”                                                                                                                                                |
| Öğretmenler arasında adaletsizlik algısının oluşması | 7<br>(ÜK3,ÜKY1,OK1,OK2,Ö2,Ö5,Ö6)       | 8    | Ö2:“Ben bu durumdan rahatsızım nasıl seçiliyor öğretmenler, neden benim öğrencim yok? bilmiyorum. Ben bunu dile getirdim, okul idaresine söyledim liste gitmemiş dediler. Ayrımcılık var gibi, eski okulumda stajyerim vardı ama buraya yeni geldim burada vermediler.” |
| Öğrenci sayısının fazla olması                       | 4<br>(ÜK3,OK1,OK3,OK4)                 | 6    | OK3:“Bizde 100 -150 stajyer oluyor, öğretmenler odası çok kalabalık oluyor.”                                                                                                                                                                                            |
| Fazladan iş yükü getirmesi                           | 3<br>(ÜK1,ÜKY2,OK1)                    | 5    | ÜK1:“Öğrenciler arasında taleplerine bakarak karşılıklı değişim yapıyoruz ama bu da çok yorucu oluyor.”                                                                                                                                                                 |

|                                                                        |                            |          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|------------------------------------------------------------------------|----------------------------|----------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Okul ve üniversite arasındaki iletişimin aksamaması</b>             | <b>3</b><br>(ÜK1,ÜKY2, Ö5) | <b>5</b> | ÜKY2:"Güncel listeler geç geldiği için bazı okullara öğrenci gönderemedim, bazı okullardan da IBAN nolar geç geldiği için ödemeleri zamanında yapamadık."                                                                                                                                                 |
| <b>Öğretmen ve öğrenci listelerinin belirlenmesindeki gecikmeler</b>   | <b>2</b><br>(ÜK1,ÜKY2)     | <b>5</b> | ÜK1:"İlk problem burada çıkıyor, resmi olarak istemek onların cevap yazması bir ayı buluyor bu uzun bir süreç, hızlandırmak için MEB'deki koordinatör müdür yardımcısı ile görüşüp okul istiyoruz. Burada da görev değişikliği olmuşsa müdür yardımcısı değişmişse sıkıntı oluyor, gecikmeler yaşanıyor." |
| <b>Üniversitedeki öğretim elemanının süreci yeterince önemsememesi</b> | <b>1</b><br>(ÜK3)          | <b>2</b> | ÜK3:"Fakülte öğretim elemanı uygulamalara gitmiyor, en az bir kere gidip öğretmeni kontrol etmesi birilerinin onu denetlediğini fark ettirmesi lazım."                                                                                                                                                    |
| <b>Öğretmen adaylarının kişisel isteklerinin fazlalığı</b>             | <b>1</b><br>(ÜKY1)         | <b>1</b> | ÜKY1:"Lojistik [Eve, işe yakınlık vb.] nedenlerle öğretmen adaylarının istedikleri şeyler çok fazla oluyor."                                                                                                                                                                                              |

Katılımcıların uygulama öğretmenlerinin seçim sürecinde ve sonrasında yaşadıkları sorunların başında “*Seçimin okul yönetiminden bağımsız yapılması*” gelmektedir. Katılımcıların görüşlerine göre uygulama okulları ve ardından uygulama öğretmenleri seçilirken okul yönetimi ile formal olarak yürütülen bir iletişim bulunmamaktadır. Bu durum süreci olumsuz yönde etkilemektedir.

Diğer bir önemli sorun ise “*Öğretmenler arasında adaletsizlik algısının oluşması*” dır. Aynı kurumda, aynı branşta görevli öğretmenlerden bir kısmının uygulama öğretmeni olarak seçilmesi bir kısmının ise seçilmemesi, ayrıca bu tercihin nedenlerine ilişkin resmi gerekçelerin olmaması öğretmenler arasında adaletsizlik algısını ortaya çıkardığı belirtilmiştir.

Özellikle okul koordinatörleri tarafından sıklıkla dile getirilen bir sorun staj için gelen “*Öğrenci sayısının fazla olması*” dır. Katılımcılar uygulama okullarına giden öğretmen adaylarının sayıca fazla olmasının hem ders içinde (bazı günler aynı dersi izleyen 5-6 öğretmen adayının sınıf içinde öğrencilerin dikkatini dağıtabilmesi gibi) hem de ders aralarında (okuldaki fiziksel imkanların yetersizliği nedeniyle öğretmenler odası, kantin gibi alanlarda uygulama öğretmenlerine yer bulunamaması gibi) kendilerini zorladığını ifade etmiştir.

Katılımcılardan bazıları bu süreçte yaşanan sorunlardan birisinin de “*Fazladan iş yükü getirmesi*” olduğunu ifade etmişlerdir. Gerek öğretmen adaylarının taleplerini karşılamaya çalışmanın gerekse okul ve uygulama öğretmeni belirleme sürecinin kendilerine fazladan iş yükü getirdiğini ifade etmişlerdir. Bunun yanında katılımcılar “*Okul ve üniversite arasındaki iletişimin aksamaması*” nı bir diğer sorun olarak ifade etmişlerdir. Özellikle okul, öğretmen adayları, uygulama öğretmenleri vb.’ ye ait listeler düzenlenirken yaşanan gecikmeler sürecin etkili bir şekilde ilerlemesini olumsuz etkilemektedir.

Bir üniversite koordinatörü tarafından dile getirilen bir sorun ise “*Üniversitedeki öğretim elemanının süreci yeterince önemsememesi*” dir. Öğretim elemanlarının uygulama öğretmenlerini ve öğretmen adaylarını kontrol etmemesinin, onlara gerekli dönütleri sağlamamasının bir sonucu olarak sürecin yeterince önemsenmediği dile getirilmiştir.

Katılımcılardan bazıları süreçteki sorunlardan birini uygulama okullarına gidecek “*Öğretmen adaylarının kişisel isteklerinin fazlalığı*” olarak ifade etmişlerdir. Bazen lojistik gerekçeler (eve yakın olması gibi) bazen de kişisel nedenler (uygulama öğretmenini tanıması gibi) öne süren öğretmen adaylarının kişisel talepleri de bu sürecin etkili bir şekilde düzenlenmesini zorlaştırmaktadır.

### 3.3.Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması Derslerinin Daha Nitelikli Yürütülebilmesi İçin Uygulama Öğretmenlerinin Seçim Sürecine İlişkin Önerileri

Katılımcıların Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması derslerinin daha nitelikli yürütülebilmesi için uygulama öğretmenlerinin seçim sürecine ilişkin önerileri Tablo 4’ te sunulmuştur.

**Tablo 4. Uygulama Öğretmenlerinin Seçim Süreciyle İlgili Önerileri**

| Öneriler                                                                                            | Katılımcılar                         | Ref. | Örnek ifadeler                                                                                                                                                                    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Kurumlar arası (il, okul, bölümler ve üniversite koordinatörleri) iş birliği ve koordinasyon</b> | 7<br>(ÜK1,ÜK3,ÜKY1,ÜKY2,OK2,OK3,OK4) | 21   | OK2:"Eskiden müdürler de öğretmen öneriyordu daha iyi oluyordu. Okul müdürleri ve üniversite hocaları konuşsa işbirliği yapsa daha iyi olur."                                     |
| <b>Öğretmen performansına dayalı seçim</b>                                                          | 3<br>(ÜKY2,OK2,OK4)                  | 5    | OK4:"Öğretmen seçiminde bana sormadılar ancak sorsalardı önceliği en iyi öğretmenime verirdim, öğretmenin performansına bakarak karar vermek daha iyi olurdu."                    |
| <b>Okulun fiziki imkanları dikkate alınmalı ve stajyerler için elverişli hale getirilmesi</b>       | 4<br>(ÜK1,ÜKY2,OK2,OK4)              | 5    | ÜK1:"Okul idareleri öğrencilere bekleme yeri vs. konularda yardımcı olmalı."                                                                                                      |
| <b>Güncel listelere hızlı erişim</b>                                                                | 2<br>(ÜK1,ÜKY2)                      | 3    | ÜKY2:"Güncel listeler geç geldiği için iyi okullara öğrenci gönderemedim, listeler daha erken ulaştırılmalı."                                                                     |
| <b>Formal kriterlerin belirlenmesi</b>                                                              | 2<br>(ÜK3,ÜKY2)                      | 3    | ÜK3:"Uygulama öğretmenleri belirli ölçütlere göre seçilmiyor hatta öğrenciler öğretmene etkinlikler hakkında bilgi veriyor, mutlaka öğretmenler belli kriterlere göre seçilmeli." |
| <b>Uygulama öğretmenlerine yönelik HİE verilmesi</b>                                                | 3<br>(ÜK2,ÜK3,ÜKY1)                  | 3    | ÜKY1:"Öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmeli ve sınav olmalı."                                                                                                                  |
| <b>Öğretmen adaylarından formal dönüt alınması</b>                                                  | 2<br>(ÜK3,ÜKY2)                      | 2    | ÜK3:"Bir sonraki dönem öğretmenlerin seçilmesi için öğretmen adaylarından dönüt alınmalı."                                                                                        |
| <b>Hayatilik ilkesinin dikkate alınması</b>                                                         | 1<br>(ÜK1)                           | 1    | ÜK1:"Sınıf öğretmenliğindeki öğretim üyeleri, öğretmen adaylarının köy okullarına da gitmesini talep etmişlerdi, bunlar göz önünde bulundurulmalı."                               |
| <b>Öğretmen adaylarının isteklerinin göz önünde bulundurulması</b>                                  | 1<br>(ÜKY2)                          | 1    | ÜKY2:"Öğretmen adaylarının istekleri göz önünde bulundurulmalı, (çalışıyor olması, lojistik kriterler vs.)"                                                                       |
| <b>Uygulama öğretmenlerinin denetlenmesi</b>                                                        | 1<br>(ÜK3)                           | 1    | ÜK3:"Fakülte öğretim elemanı uygulamalara gitmiyor, gidip öğretmeni kontrol etmesi birilerinin onu denetlediğini fark ettirmesi gerekir."                                         |

Katılımcılar özellikle “*Kurumlar arası (il, okul, bölümler ve üniversite koordinatörleri) iş birliği ve koordinasyon*” sağlanmasının önemli olduğunu vurgulamışlardır. İl koordinatörlerinin okuldaki koordinatörlerle görüş alış veriş yapmasını, bunu yanında her bölümün kendi bölümü ile ilgili seçim sürecinde önemli katkıları olabileceği ve tüm bu paydaşların işbirliği içinde çalışmaları gerektiği dile getirilmiştir. Katılımcılar uygulama öğretmenin önemine vurgu yaparak “*Öğretmen performansına dayalı seçim*” yapılmasının önemli olacağını dile

getirmişlerdir. Yani öğretmen adaylarına en iyi rehberlik edebilecek öğretmenlerin seçilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bunun yanında süreçte yaşanan sıkıntılardan hareketle “Okulun fiziki imkanları dikkate alınmalı ve stajyerler için elverişli hale getirilmeli” şeklinde bir öneri belirtilmiştir. Örneğin Fen laboratuvarı olmayan okullara Fen Bilgisi öğretmen adaylarının gönderilmemesi veya küçük okullara kalabalık öğrencilerin gönderilmemesi önerilmiştir. Yine “Güncel listelere hızlı erişim” sağlanması gerektiği ve uygulama öğretmenlerinin bu süreçteki görevlerinin neler olduğu, neyi ne zaman yapması gerektiği gibi konularda bilgi sahibi olmaları için “Uygulama öğretmenlerine yönelik HİE verilmesi” gerektiği önerilmiştir.

İleriki yıllarda yaşanacak sıkıntıların önüne geçmek ve ya mevcut iyi uygulamaları görmek adına “Öğretmen adaylarından formal dönüt alınması” gerektiği belirtilmiştir. Bir diğer öneri ise hayatilik/yaşama yakınlık ilkesinin gereği olarak öğretmen adaylarının branşlarının özelliklerine göre ileride karşılaşacakları gerçek koşulları ve özellikleri taşıyan okullara gönderilmesi yönündedir (örn. sınıf öğretmenlerinin birleştirilmiş sınıflarda ya da köy okullarında staj yapması).

Bunun yanında olabildiğince “Öğretmen adaylarının istekleri göz önünde bulundurulması” ve sürecin daha kontrollü ve nitelikli olması adına öğretim elemanlarınca “Uygulama öğretmenlerinin denetimi” nin yapılması önerilmiştir.

#### 4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma sonucunda uygulama öğretmenlerinin seçiminde çoğunlukla “Öğrenci ve uygulama öğretim elemanının informal dönütleri” ve “Okul ve Üniversite koordinatörünün informal görüşleri”nin etkili olduğu bunun dışında “Okulun ulaşım kolaylığı”, “Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı”, “Maddi gelirin ön plana çıkması”, “Daha önce görev yapmamış olma”, “Kıdem” ve “Uygulama öğretmenliği sertifikasına sahip olma” gibi etkenlerin de uygulama öğretmenlerinin belirlenmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında öğretmenlerin seçiminde daha çok informal süreçlerin etkili olduğunu ve nicel verilerin nitelikten daha çok ön plana çıktığı görülmüştür. Öğretmen adaylarına rehberlik eden uygulama okullarındaki öğretmenler belirlenirken resmi olarak öğretmenlerin niteliğini gözetken kriterlere rastlanmamıştır. Seçim süreci okulların belirlenmesiyle başlamakta bunu takiben uygulama öğretmenleri seçilmektedir. Bu süreçte gerek belli kriterlerin olmayışı gerekse maddi boyutun gözetilmesinin öğretmenler arasında yarattığı algı da önemlidir. Çünkü bu olumsuz algı okuldaki kurum kültürünü de olumsuz etkileyebilecek sonuçlar yaratabilir. Sürecin daha nitelikli bir şekilde yürütülebilmesi için geçmişte olumlu uygulamalar denenmiştir. Örneğin, staj dersleriyle ilgili süreci öğretmenlere anlatmak amacıyla düzenlenen hizmet içi eğitimle Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan ilk ve orta dereceli okullarda görevli öğretmenlere “Uygulama öğretmenliği sertifikası” verilmiştir. Geçmiş yıllarda bir kez yapılan sertifika programının aksaklıklarına rağmen sürecin gelişmesine katkı sunabilecek bir hizmet içi eğitim programı olduğu düşünülmektedir. Bu eğitimler uygulama öğretmenlerinin okullarına gelen öğretmen adaylarına nasıl rehberlik edecekleri hakkında yol gösterebilir. Ancak geçmiş yıllarda bu sertifika sayesinde uygulama öğretmenliği yapan öğretmenler olsa da artık bu sertifikaya göre seçim yapılmadığı mevcut üniversite koordinatörü tarafından dile getirilmiştir. Sonuçlar genel olarak göstermektedir ki incelenen vaka için uygulama öğretmenlerinin seçiminin neye göre yürütüldüğü, hangi kriterlerin gözetildiği ya da nasıl olması gerektiği ile ilgili ortak bir ilke mevcut değildir. Ancak bu süreçte öğretmen adaylarına en fazla katkıyı sağlayabilecek en iyi öğretmenlerin belirlenmesi son derece önemlidir. Mevcut araştırmalar da bu seçimin zaman zaman iyi yapılmadığını göstermektedir. Örneğin Kiraz ve Yıldırım (2007) aday öğretmenlerin başta deneyimli uygulama öğretmenleri olmak üzere öğretmenlerin rehberlik becerilerini zayıf ve

kısmen yeterli arasında değerlendirdiklerini bildirmiştir. Turgut, Yılmaz ve Firüzan (2008) da öğretmen adaylarının 1-5 yıllık öğretmenlerin 11-15 yıllık öğretmenlere göre alan bilgilerin yeterli olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. MEB'in Öğretmen Adaylarının Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Öğretim Kurumlarında Yapacakları Öğretmenlik Uygulamasına İlişkin Yönerge'de yer alan Öğretmenlik Uygulaması İlkeleri bu noktada önemlidir. Ancak bu durum çalışması göstermiştir ki ilkelerin gerçekleşmesi konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Özellikle "Kurumlar arası iş birliği ve koordinasyon, Uygulama sürecinin ve personelinin sürekli geliştirilmesi, Uygulamanın yerinde ve denetimli yapılması" ilkelerinde sıkıntılar olduğunu söylemek mümkündür.

Uygulama öğretmenlerinin seçimi sürecinde ve sonrasında yaşanan sorunlara bakıldığında ağırlıklı olarak "*Seçimin okul yönetiminden bağımsız yapılması*"nın bir sorun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir önemli sorun ise "*Öğretmenler arasında adaletsizlik algısının oluşması*"dır. Yine özellikle okul koordinatörlerinin dile getirdiği "*Öğrenci sayısının fazla olması*" yani fazla sayıda öğretmen adayının aynı okula gitmesi ve özellikle üniversite koordinatörlerinin dile getirdiği "*Fazladan iş yükü getirmesi*" başlıca sorunlardır. Bunun yanında "*Okul ve üniversite arasındaki iletişimin aksaması*", "*Öğretmen ve öğrenci listelerinin belirlenmesindeki gecikmeler*", "*Üniversitedeki öğretim elemanının süreci yeterince önemsememesi*" uygulama okullarına gidecek "*Öğretmen adaylarının kişisel isteklerinin fazlalığı*" yaşanan sorunlardır. Başta üniversite-okul işbirliği konusunda olmak üzere benzer sorunlar Yapıcı ve Yapıcı'nın (2004) çalışmasında dile getirilmiş, ayrıca uygulama öğretmenin daha titiz seçilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Bu sorunlar içerisinde en önemlisinin okulların ve öğretmenlerin belirlenmesinde üniversite dışındaki paydaşların (Okul, İl Milli Eğitim gibi) seçim sürecine yeterince dahil edilmemesi olduğu söylenebilir. Fakülte-uygulama okulu arasındaki kopukluklara ilişkin bu sorun başka araştırmalarda da gündeme gelmiştir (Kılıç ve Gödek Altuk, 2010). Bir kurumdaki çalışanları en iyi tanıyabilecek kişinin o kurumun idari amirleri olduğu söylenebilir. Uygulama öğretmenin öğretmen adaya nitelikli bir rehberlik hizmeti sunma konusundaki yeterliliğinin yanında, uygulama sürecini aksatabilecek örneğin izin, tayin vb. gibi durumları da seçim sürecinde dikkate alabilecek kişilerin başında kurum amirleri gelmektedir. Objektif bir takım değerlendirmeler sonucu bu kişilerden alınacak dönütler sayesinde hem daha nitelikli seçimler yapılabilir hem de muhtemel aksaklıkların önüne geçilebilir. Ayrıca kurum idarecilerinin daha belirleyici olduğu niteliğe dayalı bir seçim sürecinin yapılması öğretmenler arasındaki adaletsizlik algısının azalmasını sağlayarak öğretmenler için mesleki gelişme açısından teşvik edici olabilir.

Diğer taraftan uygulama öğretmenlerinin seçim sürecinde fakülte öğretim elemanlarının (danışman öğretim üyesi) sorumluluğu da oldukça büyüktür. Çünkü bu sürecin başlıca üç faktörü öğretmen adayı, uygulama öğretmeni ve danışman öğretim üyesidir (Kılıç ve Altuk, 2010). Smith & Lev-Ari (2005) de çalışmasında bu üçlü arasındaki ilişkide öğrencilerin en güçlü desteği fakülte öğretim elemanından, ardından arkadaşlarından ve okul uygulama öğretmeninden aldığını belirtmiştir. Kavcar'ın (2002, s. 11) da belirttiği gibi "İyi öğretmen yetiştirmek için eğitim fakültelerindeki öğretim elemanları üzerinde de sıkı bir şekilde durmak gerekir. 'Öğretmen yetiştiren öğretmen tipi' büyük önem taşımaktadır. Oysa iyi öğretmen ve iyi öğretim elemanı konusu ülkemizde zaman zaman çok ihmal edilmiştir". Ermiş, Uygun ve İnel (2010) de yaptıkları çalışmada uygulama okulu-fakülte işbirliğinin artırılması, uygulama öğretmenlerinin öğretmen adaylarına ilgi gösterip sorunların çözümüne yardımcı olması ve mesleki deneyimleriyle ilgili öğretmen adaylarıyla paylaşımda bulunmasının son derece önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ancak, Cohen, Roz ve Kaplan (2013) çalışmalarında uygulama öğretmenlerinin algılarına göre öğretmen adaylarına eğitsel rehberlik yapma konusunda kendilerini daha az sorumlu hissettiklerini ortaya koymuştur. Ingleby (2014) da uygulama öğretmenlerinin öğretmen adaylarının öğretme kabiliyetlerini yargılamaktan çok yansıtıcı öğretim uygulamalarını geliştirebilecek bir programının olması gerektiğini düşündüklerini

belirtmiştir. Bu süreçte hem öğrenciye hem de uygulama öğretmenine rehberlik yapması beklenen kişi uygulama öğretim elemanıdır.

Bunun dışında öğrenci sayılarının dengeli bir şekilde okullara dağıtılması da yine önemlidir. Çünkü bir okula daha az öğretmen adayı verilmesi ile belirlenecek okul sayısı da artacaktır. Örneğin bir okula yüz yerine elli öğretmen adayı verildiğinde doğal olarak kalan elli öğretmen başka okullara yönlendirilecektir. Böylelikle hem daha fazla okula hem de daha fazla uygulama öğretmenine ulaşılmış olunacaktır. Bu durum aynı zamanda okullardaki rahatsızlık veren kalabalıkların önüne geçilmesine de yardımcı olacaktır. Seçer, Çeliköz ve Kayılı (2010) da çalışmalarında, okul uygulamalarında yaşanan sorunlar arasında en fazla; uygulama öğretmenlerinin okul deneyimi ders içeriklerini ve sorumluluklarını bilmemeleri; okul ve üniversite arasında işbirliği, iletişim ve koordinasyon sağlanamaması; okullara ulaşım ile ilgili sorunlar; öğretmen adaylarının uygulama alanlarında motive olamamaları ve denetim eksikliğinin yanında öğrenci sayılarının fazla olması ve uygulama okulu azlığından söz etmişlerdir.

Uygulama öğretmenlerinin seçiminin okullardan bağımsız yapılması, süreç esnasında okul ve üniversite arasındaki iletişimin yetersiz kalması, uygulama öğretim elemanın uygulama öğretmenini ve öğretmen adayını düzenli olarak kontrol etmemesi sürecin verimini olumsuz yönde etkileyen işbirliğine ilişkin sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma her ne kadar sınırlı bir bağlamla ilgili mevcut duruma ilişkin bulgular sunsa da literatürdeki benzer bulgularla birlikte değerlendirildiğinde genel duruma ilişkin bir fikir verebilir. Örneğin Cansaran, İdil ve Kalkan (2006) başka Eğitim Fakültelerinde de fakülte ile uygulama okulları arasındaki yetersiz ilişkiler, öğretmen adaylarını izlemekle görevli öğretim elemanlarının ve rehber öğretmenlerin yeterli ilgiyi göstermemeleri, öğretmen adaylarına bazı konularda yanlış örnek olmaları, uygulamaya gidilen okullardaki fiziki yetersizlik, Okul Deneyimi etkinliklerinin tam olarak anlaşılamayıp eksik uygulanması gibi benzer sorunların yaşandığını belirtmişlerdir. Cohen, Hoz ve Kaplan, (2013) yaptıkları derleme çalışmasında hem hedefler hem de uygulamalar açısından fakülte ve okul arasındaki çatışmalara dikkat çekmiştir. Bu işbirliği sürecinde belki de en önemli görevler uygulama öğretim elemanına düşmektedir. Uygulama öğretim elemanı “öğretmen adaylarının uygulama çalışmalarını planlayan, yürüten ve değerlendiren” (MEB, 1998a) kişi olarak hem uygulama öğretmenine hem de öğretmen adayına rehberlik ederek süreçte işbirliğini sağlayacak kilit konumdaki kişidir. Dolayısıyla bu süreci öğretim elemanlarının da yeterince önemsemesi için gerekli önlemler alınmalıdır.

Katılımcıların Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması derslerinin daha nitelikli yürütülebilmesi için uygulama öğretmenlerinin seçim sürecine ilişkin önerileri ile ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır: Katılımcılar özellikle “Kurumlar arası (il, okul, bölümler ve üniversite koordinatörleri) iş birliği ve koordinasyon” sağlanmasının önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca “Öğretmen performansına dayalı seçim” yapılması, “Okulun fiziki imkanları dikkate alınmalı ve stajyerler için elverişli hale getirilmeli”, “Öğretmen adaylarından dönüt alınması”, “Güncel listelere hızlı erişim”, “Uygulama öğretmenlerine yönelik HİE verilmesi”, “Hayatilik ilkesinin dikkate alınması”, “Öğretmen adaylarının istekleri göz önünde bulundurulması” “Uygulama öğretmenlerinin denetimi” başlıca sonuçlardandır. Ermiş, Uygun ve İnel (2010) de çalışmalarında uygulama okulu-fakülte işbirliğinin arttırılmasının, uygulama öğretmenlerinin öğretmen adaylarına ilgi gösterip sorunların çözümüne yardımcı olmasının başlıca sorunların çözümüne katkı sunacağını belirtmişlerdir. Yine Sarıtaş (2007)’ın çalışmasında da Fakülte ve uygulama okulları arasındaki işbirliği ve karşılıklı iletişim daha fazla güçlendirilmesi, fakülte-bölüm koordinatörleri ve uygulamalarda görev alan öğretim elemanları okul yöneticilerini ve uygulama öğretmenlerini uygulamalarla ilgili konularda düzenli bir biçimde bilgilendirmesi gibi benzer öneriler dile getirilmiştir. Bir diğer çalışmada da (Gürbüzürk, Gürleyük ve Özgan Sucu, 2014) benzer şekilde öğretmen adaylarının süreçteki etkinlikleri başarıyla uygulamalarında okullarının bulundukları fiziki ve sosyal koşulların önemli olabileceğine vurgu yapmıştır.

## 5. KAYNAKLAR

- Bilgin Aksu, M. (2004). Fakülte – okul işbirliği semineri ve uygulama sürecinin değerlendirilmesi: Malatya ili örneği. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Cansaran, A., İdil, Ö. ve Kalkan, M. (2006). Fen bilgisi eğitimi anabilim dallarındaki “Okul Deneyimi” uygulamalarının değerlendirilmesi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 83-99.
- Cohen, E., Hoz, R., & Kaplan, H. (2013). The practicum in preservice teacher education: a review of empirical studies. *Teaching Education*, 24(4), 345. doi:10.1080/10476210.2012.711815
- Ergün, M. ve Özdaş, A. (1999). Okul gözlemi ve uygulama çalışmalarının öğretmen adayları üzerindeki etkisi. *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3. [http://www.egitim.aku.edu.tr/ergunoz.htm] Erişim tarihi: 01.04.2014.
- Ermiş, H., Uygun, K. ve İnel, Y. (2010). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Okul Deneyimi II Dersi etkinliklerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 11-13 November, Antalya-Turkey.
- Gürbüztürk, O., Gürleyük G. C., ve Özgan Sucu, H. (2014). Sınıf öğretmenliği programında okul deneyimi dersi etkinlikleri gerçekleştirme durumları. *İlköğretim Online*, 13(3), 899-915.
- Harmandar, M., Bayrakçeken, S., Kınca, R.Y., Büyükkasap, E. ve Kızılkaya, S. (2000). Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinde okul deneyimi uygulaması ve sonuçlarının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*. 148, 3-6.
- Ingleby, E. (2014) Developing reflective practice or judging teaching performance? The implications for mentor training. *Research in Post-Compulsory Education*, 19(1), 18-32.
- Kavcar, C. (2002). Cumhuriyet döneminde dal öğretmeni yetiştirme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2), 1-14.
- Kılıç, A. ve Gödek Altuk, Y. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının okul deneyimi derslerine yönelik tutumları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 41-70.
- Kılınç, A. ve Salman, S. (2007). Okul deneyimi derslerine yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 23-35.
- Kiraz, E., ve Yıldırım, S. (2007). Enthusiasm vs. experience in mentoring: A comparison of turkish novice and experienced teachers in fulfilling supervisory roles. *Asia Pacific Education Review*, 8(2), 250-261.
- MEB, (1998a). Öğretmen adaylarının milli eğitim bakanlığına bağlı eğitim öğretim kurumlarında yapacakları öğretmenlik uygulamasına ilişkin yönerge. *Tebliğler Dergisi*, Ekim, 1998/2493.
- MEB, (1998b). Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen ve yöneticilerinin ders ve ek ders saatlerine ilişkin esaslar. [http://mevzuat.meb.gov.tr/html/23555\_0.html] Erişim tarihi: 05.04.2014.
- Sarıtaş, M. (2007). Okul Deneyimi I uygulamasının aday öğretmenlere sağladığı yararlar konusundaki görüşlerin değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 121-143.
- Seçer, Z., Çeliköz, N. ve Kayılı, G. (2010). Okul öncesi öğretmenliği okul uygulamalarında yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 128-152.
- Sevim, S. ve Ayas, A. (2002). Okul Deneyimi-I etkinliklerinin yeniden düzenlenmesi ve etkililiği. *V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, Kongre Özetleri, ODTÜ, Ankara.
- Sezer, A. (2010) Okul deneyimi. İ.H.Demircioğlu (Ed.) Aday öğretmenler için okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması (s.19-65), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Smith, K., & Lev-Ari, L. (2005). The place of the practicum in pre-service teacher education: the voice of the students. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 33(3), 289-302.
- Şad, S.N. (2010). Theory–practice dichotomy: Prospective teachers' evaluations about teaching English to young learners. *The Journal of Language and Linguistic Studies*, 6(2), 22-53.
- Turgut, M., Yılmaz, S. ve Firüzan, A. R. (2008). Okul deneyimi uygulama sürecinin değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. *Üniversite ve Toplum Dergisi*, 8(2), 1-26
- Yapıcı, Ş. ve Yapıcı, M.(2004). Öğretmen adaylarının Okul Deneyimi I dersine ilişkin görüşleri. *İlköğretim-Online*, 3(2), 54-59.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

## Extended Abstract

Traditionally the teachers used to be the only source of information, which must be transmitted to the learners. However, today they are supposed to teach learners how to learn. Teacher training programs are required to make some changes in line with the new roles and responsibilities of contemporary teachers. As a result of the reforms in educational faculties, cooperation between schools and faculty became an obligation, requiring the prospective teachers to perform practicum in schools. This is because, candidate teachers need to experience in school settings to improve their teaching skills and learn the subtleties of their profession. In this respect, three courses were added into the teacher training programs as of 1997-1998 academic year. They are School Experience I-II and Teaching Practice. In 2006-2007 academic year, the teacher training curricula implemented at educational faculties were revised to include school experience and teaching practice for one successive term only.

Teaching practice is a course enabling the candidate teachers to gain teaching skills in the subject field directly in school settings by teaching a certain lesson or lessons in a planned way, which are judged and appraised by the experienced teachers. The purpose of the teaching practice course is to make the preservice teacher get used to the school climate, comprehend the activities and procedures in the school, know about the units and elements in the school, and get the knowledge and skills necessary for teaching profession. The success of this practice depends on the information exchange, close cooperation and strong coordination among the stakeholders responsible in the process. Thus, all procedures should be done productively in cooperation by students, practice teachers and faculty mentors.

In this process, one of the most critical commitments belongs to the practice teachers who are supposed to supervise the teacher candidates. Practice teacher is defined as “the elementary or subject teacher working in the practice school, having teaching formation, selected from among teachers experienced in their subject areas, guiding and consulting the candidate teachers in acquiring the necessary behaviours of teaching profession”. Although it was specified in ministry’s guidelines that teaching practice should be planned and implemented in line with certain principles, only limited information was provided about how to select the practice teachers. In this process, one most critical decision must be about the question “Who will serve as the practice teachers and what roles will they play in guiding and consulting the prospective teachers?” The present study investigated the criteria for assigning the practice teachers to supervise the senior prospective teachers during school experience and practice courses, the problems faced during the process and suggestions for improving the assignment process.

The study was designed as a case study. The case focused in this study was specified as “the assignment process of practice teachers for school experience and practice courses” conducted at the faculty of education with about six thousands students at a medium-sized university. The participants were selected following purposive snowball-chain sampling technique. Accordingly, starting from the university coordinator currently taking active part in the process, first the assistant coordinators were accessed, followed by two former university coordinators served between 2005-2012, current coordinator of provincial directorate general of national education, four school principals taking active role in the assignment process, and seven teachers, using semi-structured interview forms. The interview form mainly included three questions:

1. What are the criteria used in assigning the practice teachers?
2. What are the problems faced during and after the selection of the practice teachers?
3. What are your suggestions about the selection of practice teachers in order to conduct school experience and practice courses more successfully?

NVivo10 qualitative data analysis software was used to prepare the codebook and actually code the data using descriptive content analysis method. After the data were analysed and coded independently by both researchers, the resulting list of codes and themes were compared, which was then reduced into a common list. Next, all data were recoded by both researchers together according to this common list. Potential direct quotations were decided and later presented in the findings. The compatibility of content with the themes were subjected to an external auditor’s control, experienced about the content of the study, i.e. school experience and teaching practice. Moreover, the internal validity (credibility) of the study was tried to be secured by member checking with the participants. In order to protect the participants’ anonymity, throughout the study teachers were called Ö1-Ö7, school coordinators were

renamed OK1-OK4, university coordinators were called ÜK1-ÜK3, assistant coordinators were called ÜKY1, ÜKY2, and lastly provincial coordinator was called İK.

As a result of the case study, it was found that, within the bounded-context studied, the practice teachers were generally assigned based on such criteria as “*informal feedback from students and faculty mentors*” and “*informal views of school and university coordinators*”, as well as “*accessibility of the practice school*”, “*number of students per practice teacher*”, “*prioritizing the financial aspects*”, “*not being assigned before*” and “*holding a practice teacher certificate*”.

The major problem faced during and after the selection of practice teachers was found to be “*Selection of teachers independent of school administration*”. Another important problem was “*the feeling of injustice created among teachers*”. Other problems included “*Excessive number of students*” especially stated by the school administrators referring to an overload of practice students in the same school intervening the regular functioning of the school; “*causing extra work-load*” especially stated by the university coordinators; “*disruption of communication between school and university*”, “*delays in preparing the student and teachers lists*”, “*Inadequate importance attached by the faculty mentors*”, and “*personal demands of the practice students*”.

Finally, the results about the participants’ suggestions regarding the selection of practice teachers in order to conduct school experience and practice courses more sufficiently included “*ensuring cooperation and coordination between institutions (province, school, departments and university coordinators)*” in particular, as well as making “*assignment based the practice teacher’s performance*”, “*considering the physical conditions of schools and improving facilities for practice students*”, “*having formal feedback from preservice teachers*”, “*quick access to up-to-date lists of teachers and students*”, “*in-service training for practice teachers*”, “*consistency between prospective teachers’ subject field and practice schools’ conditions*”, “*considering the practice teacher’s demands*”, and “*monitoring the practice teachers*”.

---

## Kaynakça Bilgisi

Göktaş, Ö. ve Şad, S. N., (2014). Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersi uygulama öğretmenlerinin seçim süreci: Ölçütler, sorunlar ve öneriler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 29(4), 115-128.

## Citation Information

Göktaş, Ö. & Şad, S. N., (2014). Assigning the practice teachers for school experience and teaching practice courses: Criteria, challenges and suggestions. [in Turkish]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 29(4), 115-128.